

Válka přímo na území EU, a možná ještě letos. Dlouhý mír končí, říká natvrdo analytik Visingr

- CZ24 News | 5. ledna 2021

EU: Největším varováním roku 2020 je konflikt o Náhorní Karabach. Větší pravomoci Evropské unie nezajistí, aby její státy v krizi opět nehájily pouze vlastní zájmy. Uzmnutí peněz české armádě by v dnešní době bylo nesmyslné a Rusko není žádná země zla, ani velmoc k adorování. Tak vidí uplynulý rok vojenský a bezpečnostní expert Lukáš Visingr. „Nestandardně dlouhé období míru v Evropě se chýlí ke konci. Začínající dekáda bude pravděpodobně velmi turbulentní, přinese krize a zřejmě i ozbrojené konflikty. Měli bychom se starat o to, aby bylo Česko uprostřed neklidné Evropy suverénní a respektovanou zemí, a nikoli zase jenom hračkou v rukou té či oné mocnosti,“ řekl mimo jiné v bilančním rozhovoru.

Vojenský a bezpečnostní expert Lukáš Visingr

Téměř celý rok 2020 provázel nový koronavirus. Co prozradil o mezinárodních vztazích?

Už od jara 2020 říkám, že pandemie čínského koronaviru nezpůsobí v dimenzích politiky a ekonomiky nic, co by nenastalo i bez ní, ale funguje jako katalyzátor, takže způsobuje, že ty procesy jsou silnější a rychlejší. Jinými slovy, zesiluje a urychluje nevyhnutelné. Říká se, že ekonomická krize odhaluje to, na co nepřišli revizoři účtů. Analogicky se dá říci, že pandemie odhaluje, co ukrývali politici či novináři. Především se projevila obrovská křehkost současné globalizované ekonomiky a jejích komplikovaných dodavatelských řetězců. Je totiž vskutku příznačné, že pandemie vypukla právě v Číně, kam přesunula své výrobní kapacity velká část západních firem, kterým šlo o minimální náklady, protože v Číně nikdo moc neřeší hygienu a ekologii, jenže přesně tento přístup zásadně přispěl k rozšíření viru.

Projevily se i strukturální slabosti čínského ekonomického a politického modelu, jenž by samozřejmě došel na své limity tak jako tak, ale pandemie to zaručeně urychlí. A s tím logicky souvisí i vyhrocení vztahů dalších zemí k Číně, protože takřka všude se pohled na Čínu dramaticky zhoršil, a to neplatí jen pro státy, kde se to dá tak nějak čekat, tedy například pro Spojené státy americké, Indii nebo Japonsko, ale také pro Rusko, což by mělo být pro Peking opravdu důrazným varovným signálem. Celkově lze konstatovat, že pandemie dramaticky zvýšila napětí, a tím i riziko vypuknutí válečných konfliktů.

Co nám řekl o česko-ruských vztazích poté, co se řešil agent s ricinem, výroky komunálních politiků na adresu Ruska a tak dále?

Opět se ukázalo, že jsou zde dvě hlasité menšiny, jež zastávají ideologicky a emočně velmi vyhraněné postoje k Rusku. Rusofilové si ho nekriticky idealizují a usilují o co nejtěsnější spolupráci s ním, kdežto rusofobové ho zaslepeně kritizují naprosto za vše a vidí ho jako jakousi říši zla. Ale zároveň si myslím, že většina, ke které se ostatně hlásím i já sám, nesdílí ani jeden z těchto postojů. My Češi totiž máme s velmocemi všelijaké historické zkušenosti, což samozřejmě neplatí jen o Rusku, ale každopádně nás to přivedlo k racionálnímu či skeptickému, popřípadě až cynickému přístupu vůči velmocím a jejich slibům. Rusko není ani ráj, ani peklo, není to ani zachránce světa, ani jeho zhouba. Je to zkrátka velmoc, která – stejně jako jiné velmoci – prosazuje své zájmy, které někdy jsou a někdy nejsou ve shodě s našimi. To a nic jiného by proto mělo definovat i českou politiku.

Můžeme a měli bychom s Ruskem pragmaticky kooperovat, je-li to ve shodě s našimi zájmy, a naopak

mu vzdorovat, pokud naše zájmy ohrožuje, ale jakási paušální idealizace nebo demonizace do racionální zahraniční politiky nepatří. Připadá mi třeba krátkozraké či přímo hloupé žádat, aby byly ruské nebo čínské firmy předem vyloučeny ze soutěže na dostavbu našich jaderných elektráren. Pokládám za málo pravděpodobné, že by soutěž vyhrály, jenže už samotná účast vyššího počtu zájemců rozšiřuje vyjednávací prostor české strany. Také to znamená příležitost pro české zpravodajské služby, které by takto mohly získat další informace, popřípadě dokonce i agenty ve strategicky důležitých firmách různých velmocí.

Rok 2020 byl plný i jiných událostí. Turecko stále přitvrzuje ve svém chování, v Náhorním Karabachu vypukl konflikt, Putin oznámil, že plynovod Nord Stream 2 bude realizován, v Polsku i Bělorusku se protestovalo, taktéž v Americe v rámci Black Lives Matter, pak americké prezidentské volby, státy Evropské unie mají za sebou další útoky radikálních islamistů... Kterou z těchto událostí považujete za nejdůležitější?

Chtělo by se možná říci, že jsou to americké prezidentské volby, jenže přes všechny své sympatie vůči Donaldu Trumpovi chápu, že změny americké zahraniční politiky za Bidena budou daleko víc ve formě než v obsahu. Každý prezident má samozřejmě nějakou svou doktrínu a osobní přístup, ale objektivní realitu světa musejí respektovat všichni, a proto se i Biden nesporně bude snažit prosazovat americké zájmy v graduujícím soupeření velmocí. Bude více sázet na smlouvy a kooperaci se spojenci, avšak jeho hlavní cíle se od těch Trumpových příliš odlišovat nebudou.

A proto říkám, že nejdůležitější událostí je podzimní válka o Náhorní Karabach, jejíž výsledek znamená skutečně zásadní překreslení geopolitické mapy post-sovětského regionu a hlavně přináší perspektivní hrozbu pro Rusko. To tam sice vyjednalo dohodu o příměří a vyslalo své mírové jednotky, nelze však popřít základní princip celé situace. Jeden politický aktér, v tomto případě Ázerbájdžán za podpory Turecka, nebo spíše Turecko prostřednictvím Ázerbájdžánu, se rozhodl silou rozbít jeden ze zamrzlých post-sovětských konfliktů a naprosto jasně uspěl. Turecko otevřelo čtvrtou frontu – po Sýrii, Libyi a Středomoří – ve svém přetlačování s Ruskem a pochybuji, že zůstane jen u toho. A ten konflikt pečlivě sledovaly i další země, jež mohou uvažovat o podobných krocích. Může to být Ukrajina, Gruzie či Moldávie, což zajisté působí znepokojení v Rusku, ovšem stejně dobře by to mohlo být třeba také Srbsko.

Byla jim v médiích věnována dostatečná pozornost nebo je koronavirus upozadil?

Záleží samozřejmě na tom, o jakých médiích se bavíme, skutečně však mám pocit, že mnohá média se pandemií věnovala víc, než by bylo správné, což mělo dva efekty. Tím prvním je právě upozadění těch dalších událostí, jelikož třeba o válce o Náhorní Karabach se v Česku rozhodně informovalo méně, než by jí příslušelo. A tím druhým je do určité míry i zhoršování sekundárních dopadů pandemie, jelikož je hodně pravděpodobné, že zdravotní stav mnoha lidí dramaticky zhoršilo právě to, že v médiích viděli a slyšeli jen a jen koronavirus. Každý lékař ví, že psychika je pro zdraví vysoce důležitá, takže neustálé hrnutí informací o pandemii muselo spoustě lidí velmi uškodit.

Média navíc mají zcela zřejmý sklon upřednostňovat výrazné osobnosti hlásající vyhrcované názory, a proto obvykle dávají největší prostor zastáncům krajních pozic, tedy popíračům na straně jedné a panikářům na straně druhé, přestože ani jedna z těchto extrémních pozic neodpovídá skutečnosti, respektive tomu, co dlouhodobě říká i mnoho odborníků, třeba ředitelů nemocnic a klinik: Ano, je to problém, vážný problém, ale nikoliv apokalypsa, takže se chovejte rozumně a přiměřeně situaci, ale nepropadejte strachu. Bohužel právě takové postoje se v médiích vyskytují spíše vzácně, takže se pak nelze divit, že se začínají polarizovat i postoje ve většinové společnosti. Tohle představuje vážnou hrozbu, která začíná být vidět a mohla by v extrémním případě dospět až k masovým nepokojům.

Jaké a případně kde můžeme očekávat konflikty v roce 2021? Kde vidíte varovné signály?

Vidím dvě klíčové rizikové zóny a v obou případech si myslím, že nějaký ozbrojený konflikt je nakonec víceméně nevyhnutelný. To neznamená, že musí propuknout již v roce 2021, ale řekněme v té dekádě do roku 2030 je to opravdu velice pravděpodobné. První zónou je oblast Pacifiku a Indického oceánu, kde hrozí střetnutí Číny s nějakou další velmocí. Čína je taková v uvozovkách křehká supervelmoc, která projevuje velké ambice a stále důraznější asertivitu, ovšem tím současně skrývá i své vnitřní slabiny, jež se týkají například obrovského zadlužení a demografických hrozeb, což by mohlo vést až k ekonomickému kolapsu, jehož dlouhodobé dopady lze jen těžko předvídat. Proti asertivitě Číny se samozřejmě staví země jako Spojené státy, Japonsko, Indie, Vietnam či Austrálie, ale s opatrností je zajisté sleduje i Moskva, ačkoli se Rusko a Čína navenek tváří jako spojenci.

Druhou velice nebezpečnou zónou je oblast Středomoří, Balkánu a Černého moře, kde se projevují ambice Turecka. Rozhodně bych nevyklučoval propuknutí ozbrojeného konfliktu mezi Tureckem a Řeckem, což by pravděpodobně rozvrátilo celou evropskou politiku, jelikož by se do něj patrně – byť třeba jen nepřímo – zapojili i další členové Severoatlantické aliance i Evropské unie a možná také Rusko, ale ten konflikt by nepochybně silně rezonoval také v muslimských komunitách v Evropě. Docela dobře si tedy dokážu představit například scénář, že by Francie v té hypotetické válce poskytla podporu Řecku, což by vyvolalo masové povstání islámských radikálů ve Francii.

Co koronavirus prozradil o fungování Evropské unie, když členské státy v krizi jednaly v rámci svých zájmů a na vlastní pěst?

Zejména se ukázalo, že Evropská unie představuje takřkakajíc koncepci do klidných časů, ale do krize se až tragikomicky nehodí. Zastánci Evropské unie říkají, že hlavní problém spočívá v tom, že Evropská unie v této oblasti nemá takřka žádné pravomoci, a tudíž ani smysluplně konat nemohla, avšak to je úvaha odtržená od reality. Jakmile totiž jde o ohrožení bezpečnosti, státy jednají stále více podle svých reálných zájmů, a nikoliv podle idealistických představ. Z toho pak logicky plynou i ty nepěkné incidenty, kdy si státy navzájem takzvaně kradly dodávky zdravotnických prostředků, přeplácely se a podobně. Z etického či právního hlediska se to zajisté nedá schvalovat, bohužel je to však naprosto zákonité. Košile je bližší než kabát. Státy se v krizi starají v prvé řadě o sebe a své vlastní obyvatelstvo, jelikož to je přece koneckonců základní poslání a účel státu.

A pokud to nezvládá, ztrácí právo na existenci, protože tím porušuje svou část společenské smlouvy. Nemá proto žádný smysl naříkat, že by Evropská unie měla mít v tomto ohledu více pravomocí, aby pak mohla konat. Evropští úředníci by pak sice možná konali, ale nemělo by to reálný efekt, protože státy by se nakonec chovaly úplně stejně, tedy zejména s ohledem na vlastní zájmy, kdežto instrukce od Evropské unie by prostě ignorovaly. Pořád platí, že základními aktéry mezinárodní scény jsou národní státy, které se snaží chránit a prosazovat své zájmy. Evropská unie ani žádná jiná mezinárodní organizace to nezmění, jelikož to je axiom, který má prakticky hodnotu přírodního zákona.

KSČM se přičinila a česká armáda dostane příští rok o 10 miliard méně, než bylo plánováno. Armáda je však dlouhodobě podfinancována a peníze nutně potřebuje. Jak hodnotíte tento krok?

Musíme doufat, že je to opravdu jen svého druhu účetní trik, jak avizoval premiér Andrej Babiš, tedy že se ty peníze ve skutečnosti jen přesunuly do rozpočtové rezervy, z níž je poté ministerstvo obrany dostane zase zpátky. V opačném případě by to byl jedním slovem podraz, protože premiér i ministr obrany se mnohokrát zaklínali tím, že už se nebudou opakovat ty předchozí situace, kdy se vojákům v krizi vzaly peníze, přestože vojáci se v krizi maximálně osvědčili. Armáda České republiky v roce 2020 opět jasně dokázala, že je nesmírně spolehlivou a efektivní složkou, která si zaslouží maximální respekt a podporu, takže brát právě teď armádě finance na rozvoj by bylo absurdní.

Mimochodem, zrovna od KSČM je tento postoj velice podivný, jelikož tato strana přece dlouhodobě tvrdí, že Armáda České republiky nemá sloužit pro zahraniční expediční operace, nýbrž zejména pro obranu teritoria a suverenity státu. Právě vševojskové kapacity pro obranu státu se dříve zanedbávaly a armáda se posledních pět let usilovně snaží je obnovovat, ale KSČM jí zrovna uprostřed tohoto procesu chce brát finance, což na mě působí poněkud schizofrenním dojmem. Každopádně jsem bezvýhradně přesvědčen, že tento modernizační proces musí pokračovat, avšak nikoli primárně proto, abychom splnili alianční závazek 2 procent HDP, nýbrž primárně proto, že je to zásadní pro bezpečnost a suverenitu České republiky.

Podfinancování české armády je dluh předchozích vlád, které ji upozadovaly. Jak si podle vás vede v tomto ohledu ta současná?

Nejsem voličem žádné z vládních stran a vůči krokům vlády jsem v řadě ohledů kritický, avšak v oboru obrany mám převážně slova chvály. Ministr Lubomír Metnar podle mě náleží mezi nejlepší osobnosti, které tuto funkci zastávaly. Za poslední tři roky se odvedlo obrovské množství záslužné práce, protože se pokročilo v mnoha významných projektech. Podařilo se dovést do konce několik výběrových řízení, případně už se i podepsaly smlouvy. Z těch hlavních záležitostí musím zmínit dodávky útočných pušek od České zbrojovky, moderní protivzdušné radiolokátory EL/M-2084 MADR od Izraele, protiletadlové raketové systémy SPYDER rovněž z Izraele, americké bojové helikoptéry UH-1Y Venom a AH-1Z Viper, francouzské samohybné houfnice CAESAR nebo lehké terénní automobily Toyota Hilux.

Myslím, že se ve většině případů zvolilo správně, protože izraelské systémy pochopitelně patří na absolutní špičku a Hilux je takřka nezničitelný vůz, který je v provozu prověřený jako máloco. A totéž platí i o amerických vrtulnících, o čemž svědčí také fakt, že sami vojáci od počátku dávali jasně najevo, že chtějí právě tyto typy. Přestože se u některých projektů objevují i sporné body, nic z toho se nedá srovnávat s kauzami typu Gripenů či Pandurů. Před armádou však ještě leží ten vůbec největší program, a to výběr nového bojového vozidla pěchoty, který se bohužel pořád zpožďuje. Mezi uchazeči nemám žádného favorita, ale doufám, že armáda nakonec vybere typ, který nabídne ty skutečně nejlepší parametry pro vojáky a současně nejlepší uplatnění pro český obranný průmysl.

Je pro vás koronavirová krize pro snížení financí putujících do obrany dostatečným argumentem?

Tady vlastně mohu plynule navázat. Ekonomická krize způsobená pandemií vůbec není argument pro snížení obranného rozpočtu, přesně naopak. V této situaci by se mělo maximálně investovat tam, kde existuje co největší multiplikační efekt pro ekonomiku. Nejsem žádný fanatický zastánce vyrovnaného rozpočtu a uznávám, že v krizi je přijatelné se zadlužit, musí to však být zásadně dluh investiční, nikoli spotřební. Právě obranný průmysl reprezentuje sektor s vysokou přidanou hodnotou, a navíc jde také o sektor, kde Česko není montovnou, protože v některých oblastech jsou české firmy velice důležití a úspěšní primární dodavatelé, popřípadě i subdodavatelé.

Nákladní automobily Tatra, palné zbraně z České zbrojovky, cvičné letouny Aero, pasivní sledovací systémy ERA, prostředky k detekci či likvidaci zbraní hromadného ničení, to všechno jsou kvalitní, prestižní a komerčně úspěšné produkty, které by si tedy zasloužily i státní podporu. Máme vlastní kapacity k vývoji, výrobě a údržbě vozidel, letadel či radarů, Česko patří na špičku i v některých perspektivních oborech, jako je 3D tisk, nanotechnologie či umělá inteligence. Investice do toho všeho se spolehlivě vracejí a generují i pracovní místa pro kvalifikované zaměstnance. Obranný průmysl samozřejmě zásadně přispívá také k bezpečnosti státu, a proto právě dnes, tedy v době ekonomické krize a celkové nejistoty, by měly do něj směřovat investice, protože je to cesta ke zvýšení bezpečnosti a současně cesta z krize.

Co byste v tomto ohledu změnil? Jak podstatná je tedy v dnešní době armáda pro národ?

Stále platí a jistě stále platit bude, že národ, který nechce žít svou armádu, bude muset žít armádu cizí. Ozbrojené síly představují jeden z úhelných kamenů bezpečnosti země, a to bezpečnosti v široce pojímaném smyslu. Na prvním místě je nepochybně ochrana území, hranic a suverenity, ale jak víme, armáda je velice důležitá, užitečná a cenná v krizových situacích jakéhokoli druhu, ať už jde o záplavy nebo pandemii. Co se týče celkové podoby české armády, jsem opravdu rád, že se v roce 2015 obrátil ten neblahý trend transformace armády na lehkou expediční sílu zejména pro zahraniční mise. Vůbec nesnižuji důležitost zahraničních operací, jde ostatně o součást našich závazků a vojáci v nich získávají nesmírně cenné zkušenosti, ovšem základním posláním armády musí být střežení bezpečnosti vlastní země.

Naším vzorem by mělo být Polsko, které si vybudovalo silné expediční kapacity, ovšem nikdy se nevzdalo v uvozovkách těžkých vševojskových sil pro teritoriální obranu. Polsko je samozřejmě daleko větší a má i svá specifika včetně loďstva, evidentně však našlo ten správný kompromis mezi obranou svého území a zahraničními operacemi. Také bychom měli vyvodit poučení z konfliktu o Náhorní Karabach, a proto je třeba rychle zavést do výzbroje široké spektrum průzkumných i bojových dronů, ovšem současně je nutné budovat i kapacity pro ochranu proti dronům nepřítele. Také je nezbytné posílit dělostřelectvo, kde by se měly obnovit i jednotky raketometů, a začít řešit otázku tankového vojska a nadzvukového letectva, respektive náhradu tanků T-72M4 CZ a stíhaček Gripen.

Jaká poučení z roku 2020 podle vás plynou?

Tady lze navázat na ten Náhorní Karabach, avšak už nikoli v dimenzi vojenské techniky. Tento konflikt totiž patří do kategorie, o které se říkalo, že patří do minulosti a možná zcela vymizí, jenže skutečnost je zjevně úplně opačná. Byla to klasická válka podle Carla von Clausewitze, respektive ozbrojený střet dvou států o sporné území, a aby to bylo ještě zajímavější, byla to navíc válka v zastoupení, součást graduujícího velmocenského soupeření Ruska a Turecka. Tady je však třeba zdůraznit, že Turecko se na straně Ázerbájdžánu angažovalo daleko více než Rusko na straně Arménie, což pak z velké části určilo i výsledek války.

Ze zpětného pohledu je zřejmé, že se Arménie, či přesněji vláda premiéra Pašinjana, dopustila několika tragických omylů. Poškodila vztahy se svým hlavním spojencem, tedy Ruskem, aniž by si našla jiné silné spojení, nesmírně podcenila protivníka, realizovala takřka ukázkovou takzvanou přípravu na minulou válku a stále se chovala, jako by se vlastně nic vážného nedělo, takže když potom musela přiznat porážku, byl to pro Armény šok. Přemýšlím, zda vůbec existuje nějaká velká strategická chyba, které by se Pašinjanova vláda nedopustila. Arménie tedy může být výborným odstrašujícím příkladem takřka pro kohokoli. České republice sice válečný konflikt bezprostředně nehrozí, to však neznamená, že bychom se neměli z chyb a porážky Arménie poučit.

Co byste vzkázal politikům do roku 2021?

Za prvé, snažte se hledat poučení v chybách, pokud možno v chybách jiných, například zmíněné Arménie, a pokud to jinak nejde, i v chybách vlastních. Jak řekl i Miloš Zeman ve vánočním poselství, každý dělá chyby, ale jen hlupák je opakuje. To se samozřejmě netýká pouze koronaviru a válečných konfliktů, to platí všeobecně. Za druhé, naslouchejte voličům také jindy než měsíc či dva před volbami, ale najděte také odvahu udělat nepopulární kroky. Vždycky je potřeba hledat nějakou rovnováhu mezi aktuálními přáními voličů a dlouhodobými záměry, které přesahují délku volebního období. Je totiž velice tristní, že tato země sice má obrovský lidský, průmyslový, vědecký a další potenciál, ovšem bohužel postrádá dlouhodobou strategii rozvoje toho potenciálu, na které by se shodovaly všechny relevantní politické subjekty.

Politická soutěž by se měla vést o záležitosti typu výše daní, podílu veřejného a soukromého sektoru ve školství a zdravotnictví a tak dále, avšak nikoli o elementární zájmy státu, jelikož na těch by měla existovat shoda. Takže za třetí, snažte se najít konsensus a vytvořit dlouhodobou strategii, která bude usilovat hlavně o zachování suverenity České republiky. Je totiž prakticky jisté, že nás nečekají zrovna snadné časy, jelikož to nestandardně dlouhé období míru v Evropě se chýlí ke konci. Začínající dekáda bude pravděpodobně velmi turbulentní, přinese krize a zřejmě i ozbrojené konflikty, takže bychom se měli starat zejména o to, aby Česko uprostřed neklidné Evropy bylo suverénní a respektovanou zemí, a nikoli zase jenom hračkou v rukou té či oné mocnosti.

Zdroj: <https://www.parlamentnilisty.cz/>